

kollerne er ældre end indledningens bemærkninger lader formode. Det gælder også samlingen fra Stubbekøbing, hvorfra der i bogen bringes fine illustrationer (p. 137), og hvor det anføres, som i landsarkivets registratur, at protokollen er fra 1828.

Selvfølgelig er det let at kritisere og bemærke sådanne inkonsekvenser og helt overse de mange år, der er benyttet på arbejdet. Det fremgår imidlertid helt klart, at forfatteren hurtigt er blevet klar over det enorme materiale, der netop ligger i de offentlige arkiver, og hurtigt har måttet indskrænke sine undersøgelser her til stikprøver.

Omvendt er det nyttigt for arkiverne at have haft besøg af en kyndig tekstilhistoriker, der endog anfører bemærkninger om tekstilprøvernes bevarings-tilstand. Vi hører således, at der er en-

kelte mølhuller i materialet fra Filtfabrikken Norden, hvis arkiv ligger i Erhvervsarkivet, at andre tekstilprøver er krøllede, mens andre igen er snavsede og støvede og enkelte noget medtaget. Om Landhusholdningsselskabets klædeprøver hedder det, at tilstanden er god, men at der tilrådes forsigtighed med prøverne, da de er små og let løsner sig fra papiret.

Det er kort og godt et imponerende værk og en værdifuld registrant, der her er fremlagt til brug ikke blot for tekstilforskere, men også for lokalhistorikere eller blot historikere, der interesserer sig for lokale produktionsforhold. Værdifuld er den også, fordi registranten kan være med til at skåne de skrøbelige gamle prøver.

Henrik Fode

NORDEN

Anders Florén: *Disciplinering och konflikt. Den sociale organisering av arbetet. Jäders Bruk 1640-1750.* (Studia Historica Upsaliensia 147, Uppsala 1987). 260 s.

Der ligger masser af spændende historie skjult i de svenske brugsarkiver. I de senere år har de ældre former for organisering af arbejdet på de svenske jernbrug været underkastet fornyet forskning, og resultatet er bl.a. blevet en række disputatser, der har interesseret sig for begrebet »protoindustrialisme«, der netop har særlig gode betingelser for at kunne studeres i de bevarede brugsarkiver. Nærværende afhandling samler sig om Jäders Bruk i nærheden af Arboga.

Der rejses en lang række centrale spørgsmål. Var »arbejderen« bondelærer eller smed, var arbejdspladsen et land-

brug eller en våbenvirksomhed. Hvor kom råvarerne fra, hvordan blev disse finansieret, eller hvordan forplantede konjunkturudviklingen sig fra krig til fred og omvendt ned på brugsniveau. Spørgsmålene serveres systematisk, sådan som det er sædvane med svenske disputatser næsten efter et skema – og med talrige henvisninger til ældre forskningsresultater. Dette gør desværre, at publikationerne almindeligvis kræver ret solide faglige forudsætninger af læseren for at følge den mere detaljerede akademiske polemik. Denne disputatsmodel har desværre været nødvendig for at begrænse omfanget af de akademiske afhandlinger, men der mistes læsere herved.

På trods af disse principielle indvendinger, er nærværende fremstilling spændende, idet den ikke blot rejser, men også besvarer en lang række

spørgsmål til forståelse af ikke blot svensk våbenproduktion, men også fremdrager helt nye træk om den afgørende jernhandel og dens organisering og ikke mindst om selve bruksarbejderne og deres særlige placering midt mellem landbrug og industriarbejde.

Henrik Fode

Tuomo Polvinen: *Between East and West. Finland in International Politics 1944-1947*. (University of Minnesota Press. Minneapolis, 1986). 364 s., 39.50 \$

Tuomo Polvinen er professor ved Helsinki universitet og den betydeligste forsker af Finlands diplomatiske historie. Han er forfatter til »Suomi kansainvälisessä politikassa« (Finland i international politik). »Between East and West« er en oversættelse af dette værks sidste halvdel.

Udgiveren og oversætteren D. G. Kirby underviser i baltisk historie ved London universitets institut for slaviske studier. Han er forfatter til »Finland in the Twentieth Century« (Minnesota, 1979).

I sommeren 1944 indledte Sovjetunionen en afgørende storoffensiv mod Finland for at bryde dets forbindelse med Tyskland og tvinge det ud af krigen. Marskalk – fra 4. august 1944 præsident – Mannerheim og den finske regering så skriften på væggen og sluttede våbenstilstand med fjenden i Moskva i september. Men krigen sluttede dog ikke dermed for Finlands vedkommende. I følge våbenstilstandsbestemmelserne forpligtede finnerne sig til at drive de tyske divisioner ud af Lapland. Kampen mod den tidligere våbenfælle varede et halvt år.

Derefter fulgte en kritisk og vanskelig tid, før den endelige fred med sejrherrene kunne underskrives i Paris i

februar 1947. Det sidste medlem af den Allierede Kontrolkommission (AKK), der skulle overvåge den strikte gennemførelse af våbenstilstandsbestemmelserne, måtte derpå forlade Helsinki. Finland åndede lettet op, og under præsident Paasikivis kloge ledelse gik landet som en suveræn stat en lysere fremtid i møde.

Prøvelsernes tid fra 1944 til 1947 har Tuomo Polvinen behandlet på fremragende vis. Fremstillingen er letlæselig og fængslende; den bygger på et omfattende arkivmateriale, der belyser disse skæbnesvangre år, da det finske folk på den ene side levede i stadig frygt for en sovjetisk okkupation og på den anden side nærrede et håb om en fremtid som et selvstændigt og frit land. Finlands skæbne føjes ind i en større international sammenhæng, hvor kold krig, jerntæppe og skarpe konfrontationer mellem øst og vest prægede billedet.

De meget udførlige redegørelser for stormagtsdrøftelserne og de voksende modsætningsforhold optager 85 sider. Det må siges at være rigeligt til skildring af de endeløse forhandlinger mellem Mólotov over for Byrnes og Bevin. Så meget mere som udkastet til fredstraktaten med Finland faktisk ikke voldte større vanskeligheder; den herskede der nogenlunde enighed om, idet våbenstilstandsftalen fra 1944 i det store og hele blev lagt til grund. Men Finland var så uheldig at være i pulje med de øvrige satellitstater Italien, Ungarn, Rumænien og Bulgarien, hvor der til gengæld var konfliktstof nok til at få tiden til at gå. Stormagterne lagde imidlertid vægt på, at visse fællesbestemmelser skulle nedfældes i samtlige fredstraktater. Ikke desto mindre blev resultatet og udviklingen for de enkelte lande vidt forskellige. I dag må det være tilstrækkeligt at pege på forskellen mellem Finland og Rumænien, og når alt kommer til alt, havde de dog begge